

บทที่ 6

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กับโอกาสในภาวะสังคมผู้สูงอายุ

Highlight

ในปี 2561
ประชากรสูงอายุ
มีจำนวน
12,176,208 คน

กำลังซื้อและความสามารถในการจับจ่ายในสินค้าและบริการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

กลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปี
 $\geq 10,000 - 70,000$ บาท
 มีมูลค่า 205,000 ล้านบาทต่อปี

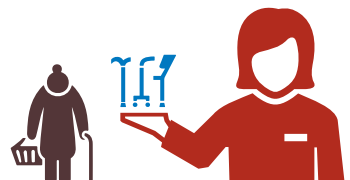
กลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปี
 $> 100,000$ บาท
 มีมูลค่า 290,000 ล้านบาทต่อปี

จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในสาขาธุรกิจต่างๆกว่า 1,084,545 กิจการที่สามารถรองรับกำลังซื้อจากกลุ่มผู้บริโภคสูงอายุ ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับ

- การสร้างความแตกต่างในสินค้าและบริการแต่ละประเภท

- การสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของสินค้าทั้งในด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์

ในภาวะการณ์ปัจจุบัน การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุนับเป็นประเด็นที่สำคัญและท้าทายความสามารถในการกำหนดนโยบายของประเทศต่าง ๆ ต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงเชิงประชากรศาสตร์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือและปรับตัวอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต รวมทั้งการกำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ หากพิจารณาจากบริบทที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน จะพบว่ากลุ่มประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีคุณลักษณะทั้งด้านกายภาพ มุมมอง แนวคิด ความเข้าใจและการรับรู้ รวมถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ในรอบ 50 ปีที่ผ่านมา และในแต่ละช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา กลุ่มประชากรสูงอายุนับเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างทั้งในด้านภูมิศาสตร์และการปรับตัวให้เหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเชื่อมโยง รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกันในแต่ละวัฒนธรรมความเป็นอยู่อย่างไร้ขอบเขตจำกัด

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในมาตรา 3 กำหนดนิยามของผู้สูงอายุว่า หมายถึงบุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย¹ และจากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560 โดยคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย ซึ่งรับผิดชอบการจัดทำรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยประจำปีตั้งแต่ปี 2549 ได้จัดกลุ่มผู้สูงอายุไว้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น (มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี) กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลาง (มีอายุระหว่าง 70 - 79 ปี) และกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลาย (มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป) และในมิติของการเป็นสังคมผู้สูงอายุนั้น ได้นิยามระดับของสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ซึ่งหมายถึงสังคมที่ประชากรของประเทศกำลังมีอายุสูงขึ้น โดยพิจารณาจากอัตราส่วนร้อยละของประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งกำหนดไว้เป็น 3 ระดับ โดยสอดคล้องกับการจัดระดับสังคมผู้สูงอายุของสหประชาชาติ ดังนี้²

(1) สังคมสูงอายุ (Aging Society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 7)

(2) สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete-aged Society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 14)

(3) สังคมสูงอายุระดับสุดยอด (Super-aged Society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20)

องค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจหรือ The Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) ได้กำหนดคำจำกัดความของกลุ่มประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ (Elderly Population) ว่าเป็นกลุ่มประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป อัตราการพึ่งพิงของประชากรผู้สูงอายุจะแสดงในรูปของอัตราส่วนการเปรียบเทียบระหว่างจำนวนประชากรผู้สูงอายุกับประชากรวัยทำงาน (อายุระหว่าง 15 - 64 ปี) ซึ่งในแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันในมิติของภูมิภาค ภูมิศาสตร์ และความเป็นชุมชนชนบทหรือชุมชนเมือง และจากข้อมูลทางสถิติพบว่าประชากรกลุ่มผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่จะกระจุกตัวเฉพาะในบางพื้นที่ของแต่ละประเทศ ซึ่งหมายความว่าในบางภูมิภาคของประเทศสมาชิกจะต้องเผชิญกับความท้าทายทางสังคมและเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแนวโน้มเชิงประชากรศาสตร์ดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับการใช้จ่ายของรัฐบาล การใช้จ่ายของภาคเอกชนในรูปของเงินชดเชย สวัสดิการและการดูแลสุขภาพ รวมถึงการศึกษา โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในลักษณะของอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจและสวัสดิการของรัฐ³

คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (UNESCAP) ได้จัดทำรายงาน 2018 ESCAP Population Data Sheet ซึ่งเป็นการจัดทำตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนาและรวบรวมสถิติเชิงประชากรศาสตร์สำหรับกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกในปี 2561 จำแนกตามกลุ่มประเทศในภูมิภาครวม 5 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มประเทศเอเชียใต้และตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่มประเทศเอเชียกลางและเอเชียเหนือ และกลุ่มประเทศแปซิฟิก จำนวน 59 ประเทศ และประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่ามีข้อมูลเชิงสถิติและประชากรศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทย สามารถสรุปได้ดังนี้⁴

¹ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546, สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 7 พฤศจิกายน 2553.

² รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560, มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ตุลาคม 2561.

³ OECD (2019), Elderly population (indicator). doi: 10.1787/8d805ea1-en (Accessed on 27 June 2019).

⁴ United Nations, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (2018). ESCAP Population Data Sheet 2018.

1) จำนวนประชากรในประเทศไทย ณ กลางปี 2561 พบว่าประเทศไทยมีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 69,183,000 คน โดยในปี 2561 ประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรเพียงร้อยละ 0.2 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมามาเท่านั้น และคาดการณ์ว่า ณ กลางปี 2593 ประเทศไทยจะมีจำนวนประชากรลดลงเหลือ 65,372,000 คน

2) ณ กลางปี 2561 สัดส่วนประชากรกลุ่มต่าง ๆ ต่อจำนวนประชากรทั้งหมดมีความหลากหลาย โดยกลุ่มเยาวชน (อายุระหว่าง 0 - 14 ปี) อยู่ที่ร้อยละ 17 กลุ่มวัยรุ่น (อายุระหว่าง 15 - 24 ปี) อยู่ที่ร้อยละ 13.7 กลุ่มวัยทำงาน (อายุระหว่าง 15 - 64 ปี) อยู่ที่ร้อยละ 71.2 และกลุ่มสูงอายุ (อายุมากกว่า 60 ปี) อยู่ที่ร้อยละ 17.6 ทั้งนี้ได้มีการคาดการณ์สัดส่วนประชากรกลุ่มต่าง ๆ ต่อจำนวนประชากรทั้งหมดที่จะเกิดขึ้นในปี 2593 โดยพบว่ากลุ่มเยาวชนจะมีสัดส่วนร้อยละ 13 กลุ่มวัยรุ่นจะมีสัดส่วนร้อยละ 9.5 กลุ่มวัยทำงานจะมีสัดส่วนร้อยละ 58 และกลุ่มสูงอายุจะมีสัดส่วนมากขึ้นถึงร้อยละ 35.1

3) หากพิจารณาถึงสภาพการณ์การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ข้อมูลสำคัญประการหนึ่งคือ อัตราการพึ่งพิงของประชากรที่มีช่วงอายุระหว่าง 15 - 64 ปี เปรียบเทียบกับประชากรกลุ่มสูงอายุที่มีอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป จะพบว่า ณ กลางปี 2561 อัตราการพึ่งพิงดังกล่าวอยู่ที่สัดส่วนร้อยละ 6.0 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 1 คนจะได้รับการดูแลจากประชากรวัยทำงาน 6 คน และในปี 2593 คาดการณ์ว่าอัตราการพึ่งพิงในกลุ่มข้างต้นจะลดลงเหลือเพียงร้อยละ 2.0 หรือจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 1 คนจะได้รับการดูแลจากประชากรวัยทำงานเพียง 2 คนเท่านั้น

6.1 สถานการณ์สังคมผู้สูงอายุในบริบทของต่างประเทศ

6.1.1 ญี่ปุ่น

สถานการณ์สังคมผู้สูงอายุของประเทศญี่ปุ่นนั้น เรียกว่าอยู่ในสภาวะการณ์ที่ได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยสุดขีด (Hyper-aged Society) เป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชีย ส่งผลให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นเกิดภาวะชะงักงันอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่าแนวโน้มประชากรสูงวัยของญี่ปุ่นที่มีอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไปมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และมีการคาดการณ์ว่าจะมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเป็นร้อยละ 38 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในปี 2588 และในจำนวนดังกล่าวยังพบอีกว่าร้อยละ 70 ของกลุ่มประชากรของประเทศที่มีความต้องการจะทำงาน หลังจากการเกษียณอายุงานแล้ว ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประชากรผู้สูงอายุเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมที่สตรีชาวญี่ปุ่นเมื่อมีครอบครัวแล้วมักลาออกจากงานประจำและทำหน้าที่แม่บ้านอย่างเต็มตัว จนกระทั่งภาระและหน้าที่รับผิดชอบทางครอบครัวแล้วเสร็จสมบูรณ์ จึงมีความต้องการกลับเข้าสู่ระบบการทำงานอีกครั้ง และส่วนใหญ่งานดังกล่าวไม่ใช่งานในลักษณะประจำวัน แต่เป็นงานที่สามารถบริหารจัดการเวลาได้อย่างเสรี ส่งผลให้แนวนโยบายของรัฐในการรองรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงให้ความสำคัญกับการเพิ่มการมีส่วนร่วมในตลาดแรงงานของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุและประชากรกลุ่มเพศหญิง ควบคู่ไปกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูง

จากรายงาน 2018 ESCAP Population Data Sheet โดยคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (UNESCAP) พบว่าจำนวนประชากรของประเทศญี่ปุ่น ณ กลางปี 2561 มีประชากรรวม 127,185,000 คน สัดส่วนประชากรกลุ่มผู้สูงอายุต่อจำนวนประชากรทั้งหมดอยู่ที่ร้อยละ 33.6 และคาดการณ์ว่าในปี 2593 จะมีสัดส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 42.4 ในขณะที่อัตราการพึ่งพิงของประชากรสูงอายุ (อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป) ต่อประชากรวัยทำงาน (อายุระหว่าง 15 - 64 ปี) ในปี 2561 อยู่ที่สัดส่วนร้อยละ 2.2 และคาดการณ์ว่าอัตราส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงเป็นร้อยละ 1.4 ในปี 2593⁵

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้น ประเทศญี่ปุ่นจึงมีการกำหนดแนวทางการสนับสนุนภาวะการเป็นสังคมผู้สูงอายุผ่านการเตรียมความพร้อมในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับกำลังแรงงานผู้สูงอายุ ทั้งในด้านการวางแผนขยายช่วงอายุวัยเกษียณจากการทำงานจากเดิมที่อายุ 62 ปีเป็นเกษียณอายุที่อายุ 65 ปี ภายในปี 2568 การให้เงินทุนสนับสนุนแก่บริษัทหรือธุรกิจที่มีการจ้างแรงงานผู้สูงอายุโดยจัดตั้ง Silver Human Resources Center เพื่ออำนวยความสะดวกให้แรงงานผู้สูงอายุทำงานช่วงเวลาที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพ นอกจากนี้ยังมีการออกแบบและพัฒนาแบบแผนการทำงานสำหรับแรงงานสูงอายุ (Senior Work Program) ผ่านความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้แรงงานผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ทักษะและองค์ความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งนโยบายเหล่านี้จะช่วยเพิ่มความสามารถในการหารายได้และยกระดับผลผลิตภาพของแรงงานสูงอายุในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่ามีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาทักษะและบริการจัดหางานที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ และมีการประยุกต์ใช้นโยบายการสร้างแรงจูงใจแก่แรงงานสูงอายุควบคู่กับแนวคิดการสร้างความมั่นคงทางรายได้ในรูปแบบของกองทุนสำรองเลี้ยงชีพที่เน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ นายจ้าง และลูกจ้างอย่างครอบคลุม

⁵ United Nations, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (2018). ESCAP Population Data Sheet 2018.

6.1.2 สาธารณรัฐเกาหลีใต้

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้นับเป็นประเทศที่มีการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) อย่างรวดเร็วเมื่อเปรียบเทียบกับหลายๆ ประเทศในภูมิภาคเอเชีย อันเนื่องมาจากสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุต่อจำนวนประชากรของประเทศทั้งหมด ซึ่งเป็นผลจากแนวโน้มการสร้างครอบครัวของประชากรเกาหลีใต้ที่อัตราการมีบุตรของประชากรลดลง รวมทั้งมีสภาพความกดดันทางสังคม การแข่งขันสูง และภาระการทำงานที่เพิ่มขึ้น และจากสภาพการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้นโยบายและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มผู้สูงอายุในประเทศเกาหลีใต้จึงมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการสนับสนุนเงินทุนและริเริ่มโครงการด้านการจัดหาเงินแก่กลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มรายได้และสภาพคล่องให้สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่และรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

จากรายงาน 2018 ESCAP Population Data Sheet โดยคณะกรรมการภูมิภาคเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (UNESCAP) พบว่าจำนวนประชากรของประเทศเกาหลีใต้ ณ กลางปี 2561 มีประชากรรวม 51,164,000 คน สัดส่วนประชากรกลุ่มผู้สูงอายุต่อจำนวนประชากรทั้งหมดอยู่ที่ร้อยละ 21.1 และคาดการณ์ว่าในปี 2593 จะมีสัดส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 41.6 ในขณะที่อัตราการพึ่งพิงของประชากรผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป) ต่อประชากรวัยทำงาน (อายุระหว่าง 15 - 64 ปี) ในปี 2561 อยู่ที่สัดส่วนร้อยละ 5.0 และคาดการณ์ว่าอัตราส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงเป็นร้อยละ 1.5 ในปี 2593⁶

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้น มาตรการสำคัญที่รัฐบาลเกาหลีใต้เล็งเห็นถึงความสามารถในการจัดปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มประชากรผู้สูงอายุของประเทศมาตรการหนึ่ง คือ การผลักดันและสนับสนุนกลุ่มธุรกิจการค้าและกลุ่มธุรกิจบริการภายในประเทศในการตอบสนองต่อความต้องการทั้งในฐานะผู้บริโภคและการเป็นแหล่งการจ้างงานของกลุ่มผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจบริการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการดูแลสุขภาพ สุขภาพ ธุรกิจและอุปกรณ์เวชภัณฑ์ทางการแพทย์ ธุรกิจที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งธุรกิจดังกล่าวมีอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและเป็นที่ยอมรับอย่างมาก ตัวอย่างธุรกิจบริการด้านที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีความโดดเด่นธุรกิจหนึ่งคือ โครงการ Silver Town หรือที่พักสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจรที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างครอบคลุม ทั้งในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพอนามัย ด้านการบริการทางการแพทย์ ด้านการบันเทิงและสันทนาการ และยังให้ความสำคัญกับการออกแบบก่อสร้างเชิงอารยสถาปัตย์ (Universal Design) ที่เน้นความสะดวกและปลอดภัยในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ

6.1.3 สิงคโปร์

ปัจจุบันประเทศสิงคโปร์มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากประชากรมีอายุเฉลี่ยยืนยาวขึ้น ในขณะที่อัตราการเกิดของประชากรยังคงอยู่ในระดับต่ำ อัตราส่วนของประชากรที่ไม่ได้ทำงานต่อประชากรวัยทำงานปัจจุบันอยู่ที่ประมาณร้อยละ 20 และคาดการณ์ว่าจะเพิ่มเป็นร้อยละ 50 ภายในระยะเวลา 10 ปีข้างหน้า จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อบริบทเชิงสังคมและเศรษฐกิจของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น สิงคโปร์จึงให้ความสำคัญกับการบริการที่มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุเพื่อตอบสนองความต้องการในการดำเนินชีวิต อาทิ การให้บริการด้านการดูแลสุขภาพ ดังนั้น รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการกระตุ้นให้ประชากรที่กำลังเข้าสู่วัยสูงอายุมีกรอบความคิดเชิงบวกต่อการเข้าสู่วัยชราและแสวงหาวิถีการดำรงชีวิตให้มีอายุยืนยาวขึ้น การจัดหาโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพเพื่อรองรับและเอื้ออำนวยต่อความต้องการและความจำเป็นของผู้สูงอายุและครอบครัว รวมทั้งให้ความสำคัญกับการสร้างครอบครัวและชุมชนที่เข้มแข็ง มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างรุ่นในกลุ่มผู้สูงอายุกับครอบครัว

จากรายงาน 2018 ESCAP Population Data Sheet โดยคณะกรรมการภูมิภาคเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (UNESCAP) พบว่าจำนวนประชากรของประเทศสิงคโปร์ ณ กลางปี 2561 มีประชากรรวม 5,792,000 คน สัดส่วนประชากรกลุ่มผู้สูงอายุต่อจำนวนประชากรทั้งหมดอยู่ที่ร้อยละ 20.4 และคาดการณ์ว่าในปี 2593 จะมีสัดส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40.1 ในขณะที่อัตราการพึ่งพิงของประชากรผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป) ต่อประชากรวัยทำงาน (อายุระหว่าง 15 - 64 ปี) ในปี 2561 อยู่ที่สัดส่วนร้อยละ 5.3 และคาดการณ์ว่าอัตราส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงเป็นร้อยละ 1.7 ในปี 2593⁷

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้น รัฐบาลประเทศสิงคโปร์จึงได้ริเริ่มและจัดทำแผนปฏิบัติการแบบเบ็ดเสร็จสำหรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์เพื่อสนับสนุนกลุ่มผู้สูงอายุให้มีแรงบันดาลใจทั้งในมิติการทำงานและการดำเนินชีวิต การกำหนดรูปแบบการให้ความช่วยเหลือเพื่อตอบสนองความต้องการด้านการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุผ่านมาตรการต่าง ๆ อาทิ กองทุน Central Provident Fund (CPF) ที่ครอบคลุมเงินบำนาญ ค่ารักษาพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุ และค่าเล่าเรียนบุตร แผนการประกันชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ (MediShield Life) ในกรณีเข้ารับการรักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลขนาดใหญ่ในโรคเฉพาะทาง ผ่านการบริหารกองทุนโดย Central Provident Fund Board กองทุนสำหรับ

⁶ United Nations, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (2018). ESCAP Population Data Sheet 2018.

⁷ United Nations, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (2018). ESCAP Population Data Sheet 2018.

ประชากรรุ่นบุกเบิกเพื่อตอบแทนและขอบคุณสำหรับการทำงานเพื่อประเทศในช่วงอายุการทำงานที่ผ่านมา (Pioneer Generation Package) ซึ่งปัจจุบันมีผู้สูงอายุเข้าถึงกองทุนดังกล่าวกว่า 450,000 คน และมาตรการสนับสนุนเงินทุนสำหรับผู้สูงอายุ การกำหนดนโยบายส่งเสริมทักษะ ทั้งการเรียนรู้อันพื้นฐานและทักษะเฉพาะด้านผ่านโปรแกรม Skill Future Program ในการพัฒนาทักษะเพิ่มเติมควบคู่กับการจัดหางานที่เหมาะสม ให้แก่แรงงานจากรูปแบบการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบตลอดช่วงอายุ โดยเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐบาล สถาบันการศึกษา และบริษัท เอกชน รวมทั้งการกำหนดนโยบายสร้างแรงจูงใจแก่แรงงานควบคู่กับแนวคิดการสร้างความมั่นคงทางรายได้ของผู้สูงอายุ ผ่านรูปแบบของ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพที่เน้นการสร้างร่วมมือแบบไตรภาคีระหว่างภาครัฐ นายจ้าง และลูกจ้าง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีมาตรการขยาย อายุเกษียณการทำงานจากเดิมที่ 65 ปี เป็นที่อายุ 67 ปี พร้อมทั้งสนับสนุนเงินช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปอีกประการด้วย

6.2 โอกาสทางธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยต่อบริบท สังคมผู้สูงอายุ

จากสภาพการณ์ในปัจจุบัน การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาปัจจัยภายนอกทั้งในมิติการส่งออกและการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งมีผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และเมื่อใดก็ตามที่เกิดภาวะความผันผวนของระบบเศรษฐกิจในศตวรรษใหม่ การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจในภูมิภาค รวมถึงภัยคุกคามและความเสี่ยงในสภาพแวดล้อมการค้าเงินธุรกิจ จึงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น หัวใจสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนประการหนึ่งก็คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises) ซึ่งเป็นธุรกิจของคนไทยที่มีจำนวนมากถึงร้อยละ 99 ของวิสาหกิจทั้งหมด มีการจ้างงานกว่าร้อยละ 80 ของการจ้างงานรวม มีการใช้วัตถุดิบและทรัพยากรภายในประเทศสูง รวมทั้งเป็นแหล่งสร้างงานสร้างรายได้ที่สำคัญ เพราะฉะนั้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของเศรษฐกิจในประเทศ และการสร้างความแข็งแกร่งให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมก็จะส่งผลให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศมีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ และเกิดการพัฒนายั่งยืนตามไปด้วย

ในขณะเดียวกัน หากพิจารณาสถานการณ์สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยที่มีอัตราการขยายตัวของจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในมิติของการเป็นกำลังแรงงานที่เป็นปัจจัยการผลิตหลักที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจ และในมิติของการเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อและความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยอันเนื่องมาจากการสะสมทุนตลอดช่วงชีวิตการทำงานที่ผ่านมา 50 ปี ประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติประชากรศาสตร์จากรายงาน 2018 ESCAP Population Data Sheet โดยคณะกรรมการธิการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ สำหรับเอเชียและแปซิฟิก (UNESCAP) ซึ่งพบว่า ณ กลางปี 2561 สัดส่วนของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุมากกว่า 60 ปี) ต่อจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศไทยทั้งสิ้น 69,183,000 คน อยู่ที่ร้อยละ 17.6 หรือคิดเป็นจำนวนประชากรสูงอายุโดยประมาณกว่า 12,176,208 คน⁸ นับว่าเป็นขนาดของกลุ่มผู้บริโภคที่มีนัยสำคัญต่อปริมาณการใช้จ่ายใช้สอยและการบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ จึงนับเป็นโอกาสที่มีมูลค่าของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จะสามารถเข้าถึงความต้องการและสามารถตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคกลุ่มสูงอายุด้วยสินค้าและบริการที่มีความเฉพาะเจาะจงด้วยคุณลักษณะ คุณสมบัติ และรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการ

จากรายงานการสำรวจประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทย พ.ศ. 2560 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พบว่ากลุ่มประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีน้อยกว่า 10,000 บาทอยู่ที่ร้อยละ 10.9 กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ 10,000 - 29,999 บาทอยู่ที่ร้อยละ 28.2 กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ 30,000 - 49,999 บาทอยู่ที่ร้อยละ 21.4 กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ 50,000 - 69,999 บาทอยู่ที่ร้อยละ 15.2 กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ 70,000 - 89,999 บาทอยู่ที่ร้อยละ 8.2 กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ 100,000 - 299,999 บาทอยู่ที่ร้อยละ 12.2 และกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ 300,000 บาทขึ้นไปอยู่ที่ร้อยละ 3.9 ตามลำดับ โดยสามารถประมาณการมูลค่าความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยในแต่ละกลุ่มรายได้เฉลี่ยจากตัวเลขประชากรกลุ่มผู้สูงอายุจากรายงาน 2018 ESCAP Population Data Sheet โดยคณะกรรมการธิการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (UNESCAP) ที่มีประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทยประมาณ 12,176,208 คนในปี 2561 ได้ดังนี้

⁸ ประมาณการจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทย ณ กลางปี 2561 จากผลคูณระหว่างร้อยละของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุกับจำนวนประชากรของประเทศไทย ณ กลางปี 2561 จากรายงาน 2018 ESCAP Population Data Sheet

⁹ รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุของประเทศไทย พ.ศ. 2560, สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2561.

- 1) กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีน้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10.9 ของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่ามีจำนวนผู้สูงอายุในกลุ่มรายได้เฉลี่ยกลุ่มนี้ประมาณ 1,327,206 คน ประมาณการความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยสูงสุด คิดเป็นมูลค่าประมาณ 13,272.07 ล้านบาทต่อปี¹⁰
- 2) กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ 10,000 - 29,999 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 28.2 ของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 12,176,208 คน พบว่ามีจำนวนผู้สูงอายุในกลุ่มรายได้เฉลี่ยกลุ่มนี้ประมาณ 3,433,690 คน ประมาณการความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยน้อยที่สุด คิดเป็นมูลค่าประมาณ 34,340.33 ล้านบาทต่อปี¹¹
- 3) กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ 30,000 - 49,999 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 21.4 ของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 12,176,208 คน พบว่ามีจำนวนผู้สูงอายุในกลุ่มรายได้เฉลี่ยกลุ่มนี้ประมาณ 2,605,708 คน ประมาณการความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยน้อยที่สุด คิดเป็นมูลค่าประมาณ 78,171.24 ล้านบาทต่อปี¹²
- 4) กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ 50,000 - 69,999 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15.2 ของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 12,176,208 คน พบว่ามีจำนวนผู้สูงอายุในกลุ่มรายได้เฉลี่ยกลุ่มนี้ประมาณ 1,850,783 คน ประมาณการความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยน้อยที่สุดคิดเป็นมูลค่าประมาณ 92,539.15 ล้านบาทต่อปี¹³
- 5) กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ 70,000 - 89,999 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8.2 ของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 12,176,208 คน พบว่ามีจำนวนผู้สูงอายุในกลุ่มรายได้เฉลี่ยกลุ่มนี้ประมาณ 998,449 คน ประมาณการความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยน้อยที่สุดคิดเป็นมูลค่าประมาณ 69,891.43 ล้านบาทต่อปี¹⁴
- 6) กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ 100,000 - 299,999 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12.2 ของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 12,176,208 คน พบว่ามีจำนวนผู้สูงอายุในกลุ่มรายได้เฉลี่ยกลุ่มนี้ประมาณ 1,485,497 คน ประมาณการความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยน้อยที่สุดคิดเป็นมูลค่าประมาณ 148,549.73 ล้านบาทต่อปี¹⁵
- 7) กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ 300,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.9 ของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 12,176,208 คน พบว่ามีจำนวนผู้สูงอายุในกลุ่มรายได้เฉลี่ยกลุ่มนี้ประมาณ 474,872 คน ประมาณการความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยน้อยที่สุดคิดเป็นมูลค่าประมาณ 142,461.63 ล้านบาทต่อปี¹⁶

จากสถิติดังกล่าวข้างต้น ความน่าสนใจในมุมมองของธุรกิจที่มีต่อกำลังซื้อและความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยในสินค้าและบริการของกลุ่มผู้สูงอายุ จึงควรพิจารณามุ่งไปที่กลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีในช่วงรายได้ตั้งแต่ 10,000 - 70,000 บาทต่อปี ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนมากถึงร้อยละ 65 ของจำนวนประชากรผู้สูงอายุ ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีที่มากกว่า 100,000 บาท ก็มีความน่าสนใจอันเนื่องมาจากเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อค่อนข้างสูง ดังนั้น การกำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจทั้งในด้านการผลิตและการตลาดในสินค้าและบริการของธุรกิจแต่ละประเภททั้งในภาคการผลิต ภาคการบริการ และภาคการค้า โดยอาศัยความหลากหลายทางด้านรายได้ของกลุ่มผู้บริโภค ความแตกต่างของสินค้าและบริการแต่ละประเภท รวมทั้งการมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและมีความเฉพาะเจาะจงทั้งในด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ จึงเป็นความท้าทายที่มาพร้อมกับโอกาสทางธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคสูงอายุเป้าหมายดังกล่าว

¹⁰ คำนวนจากสัดส่วนร้อยละของประชากรสูงอายุในกลุ่มรายได้เฉลี่ย คำนวณด้วยจำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยจากการประมาณการรายงาน 2018 ESCAP Population Data Sheet และคูณด้วยระดับรายได้ที่สูงที่สุดในช่วงรายได้เฉลี่ยของกลุ่มหรือ 10,000 บาทต่อคนต่อปี

¹¹ คำนวนจากสัดส่วนร้อยละของประชากรสูงอายุในกลุ่มรายได้เฉลี่ย คำนวณด้วยจำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยจากการประมาณการรายงาน 2018 ESCAP Population Data Sheet และคูณด้วยระดับรายได้ที่ต่ำที่สุดของขอบช่วงรายได้เฉลี่ยของกลุ่ม หรือ 10,001 บาทต่อคนต่อปี

¹² คำนวนจากสัดส่วนร้อยละของประชากรสูงอายุในกลุ่มรายได้เฉลี่ย คำนวณด้วยจำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยจากการประมาณการรายงาน 2018 ESCAP Population Data Sheet และคูณด้วยระดับรายได้ที่ต่ำที่สุดของขอบช่วงรายได้เฉลี่ยของกลุ่ม หรือ 30,000 บาทต่อคนต่อปี

¹³ คำนวนจากสัดส่วนร้อยละของประชากรสูงอายุในกลุ่มรายได้เฉลี่ย คำนวณด้วยจำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยจากการประมาณการรายงาน 2018 ESCAP Population Data Sheet และคูณด้วยระดับรายได้ที่ต่ำที่สุดของขอบช่วงรายได้เฉลี่ยของกลุ่ม หรือ 50,000 บาทต่อคนต่อปี

¹⁴ คำนวนจากสัดส่วนร้อยละของประชากรสูงอายุในกลุ่มรายได้เฉลี่ย คำนวณด้วยจำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยจากการประมาณการรายงาน 2018 ESCAP Population Data Sheet และคูณด้วยระดับรายได้ที่ต่ำที่สุดของขอบช่วงรายได้เฉลี่ยของกลุ่ม หรือ 70,000 บาทต่อคนต่อปี

¹⁵ คำนวนจากสัดส่วนร้อยละของประชากรสูงอายุในกลุ่มรายได้เฉลี่ย คำนวณด้วยจำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยจากการประมาณการรายงาน 2018 ESCAP Population Data Sheet และคูณด้วยระดับรายได้ที่ต่ำที่สุดของขอบช่วงรายได้เฉลี่ยของกลุ่ม หรือ 100,000 บาทต่อคนต่อปี

¹⁶ คำนวนจากสัดส่วนร้อยละของประชากรสูงอายุในกลุ่มรายได้เฉลี่ย คำนวณด้วยจำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยจากการประมาณการรายงาน 2018 ESCAP Population Data Sheet และคูณด้วยระดับรายได้ที่ต่ำที่สุดของขอบช่วงรายได้เฉลี่ยของกลุ่ม หรือ 300,000 บาทต่อคนต่อปี

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) พบว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีแนวโน้ม โอกาส รวมทั้งศักยภาพทางธุรกิจ ในการรองรับสถานะการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย จำแนกตามประเภทและสาขาธุรกิจ ประกอบด้วย

1. ธุรกิจอาหาร เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ และผลิตภัณฑ์อาหารเสริม
2. ธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ
3. ธุรกิจการศึกษาสำหรับผู้สูงวัย/ศึกษาคามอภัยาคัย
4. ธุรกิจดูแลสุขภาพ ความงาม/เวชศาสตร์ชะลอวัย
5. ธุรกิจเครื่องสำอาง เครื่องบำรุงผิว
6. ธุรกิจดูแลผู้สูงวัย
7. ธุรกิจบริการทางการแพทย์
8. ธุรกิจร้านขายยาและเวชภัณฑ์ทางการแพทย์
9. ธุรกิจเครื่องมือ อุปกรณ์การแพทย์ และอุปกรณ์อัจฉริยะด้านสุขภาพ
10. ธุรกิจผลิตภัณฑ์ทางการเงินสำหรับผู้สูงอายุ
11. ธุรกิจปรับปรุงบ้าน เฟอร์นิเจอร์ และอุปกรณ์สำหรับผู้สูงวัย
12. ธุรกิจผลิตอุปกรณ์บ้านอัจฉริยะ
13. ธุรกิจบันเทิง โดยเฉพาะธุรกิจที่สามารถอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุ เช่น หนังสือ หรือนิตยสารที่พิมพ์ด้วยอักษรตัวใหญ่ แอปพลิเคชันค่านับเงินที่ใช้งานง่าย
14. ธุรกิจสวนสุขภาพ และจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วม

จากการรวบรวมและวิเคราะห์จำนวนและการจ้างงานกิจการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย จากฐานข้อมูลวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2561 พบว่า มีผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จำแนกตามการจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรม (ประเทศไทย) หรือ Thailand Standard Industrial Classification (TSIC) ปี 2552 ที่มีแนวโน้ม โอกาส รวมทั้งศักยภาพทางธุรกิจในการรองรับสถานะการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ดังนี้¹⁷

ประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจ	จำนวนวิสาหกิจ (กิจการ)	การจ้างงานวิสาหกิจ (คน)	โอกาสและความท้าทายของธุรกิจ
การผลิตผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม	134,441	608,074	โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตอาหารที่มีความเฉพาะหรืออาหารฟังก์ชัน (Functional Food) อาทิ อาหารเพื่อสุขภาพ อาหารชีวจิต ผักออร์แกนิก รวมถึงวิตามินอาหารเสริมต่าง ๆ เพื่อคอบใจผู้สูงอายุ รวมไปถึงธุรกิจอาหารเพื่อสุขภาพ เช่น ผลิตภัณฑ์อาหารคลีนหรืออาหารปลอดสารพิษ อาหารไขมันต่ำ อาหารที่ปราศจากสารปรุงแต่งทางเคมีในปริมาณสูง เครื่องดื่มที่มีน้ำตาลน้อยหรือไม่มี เป็นต้น
การผลิตสิ่งทอ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย	141,190	470,284	เน้นกลุ่มการผลิตเครื่องแต่งกายที่มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ค่อนข้างสูง อาทิ การผลิตเสื้อผ้าที่สามารถซึมซับได้ดีในสภาพอากาศต่าง ๆ มุ่งเน้นการซักหรือใช้วัสดุการผลิตที่ก่อให้เกิดการสวมใส่ที่สบายและคล่องตัว ไม่อึดอัด ซึ่งผู้สูงอายุที่มีรายได้ปานกลาง-สูงมักให้ความสำคัญ

¹⁷ รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2561, สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2562.

ประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจ	จำนวนวิสาหกิจ (กิจการ)	การจ้างงานวิสาหกิจ (คน)	โอกาสและความท้าทายของธุรกิจ
การผลิตเภสัชภัณฑ์พื้นฐานและการผลิตสูตรตำรับทางเภสัชกรรม	2,706	39,557	เน้นกลุ่มเภสัชภัณฑ์และเคมีภัณฑ์ทางยาสำหรับใช้ในการรักษาโรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคหรืออาการที่มักเกิดกับผู้สูงอายุและการเสื่อมสภาพของร่างกายในภาวะต่าง ๆ ในแต่ละช่วงอายุ รวมถึงการบำรุงรักษาสุขภาพ นอกจากนั้น ยังให้ความสำคัญกับกลุ่มธุรกิจผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร ที่ช่วยทั้งด้านการรักษาอาการ และการบำรุงสุขภาพและอนามัยสำหรับผู้สูงอายุ
การผลิตเฟอร์นิเจอร์	12,489	102,070	เน้นธุรกิจในกลุ่มการผลิตเฟอร์นิเจอร์ รวมถึงการออกแบบและพัฒนาทั้งในด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ รูปแบบการใช้สอย รวมทั้งอรรถประโยชน์เชิงกายภาพที่เหมาะสมและอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ จำพวกเฟอร์นิเจอร์ใช้สอยหรือเครื่องตกแต่งในที่พักอาศัย
การผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น ๆ	29,304	168,490	ธุรกิจประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจกลุ่มนี้ ประกอบด้วย (1) ธุรกิจการผลิตเครื่องประดับอัญมณี มุ่งเน้นตอบสนองกลุ่มผู้สูงอายุที่มีระดับรายได้ปานกลาง-สูงที่มีกำลังซื้อ โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบเครื่องประดับที่ตอบสนองต่อความพึงพอใจและวิถีชีวิตในการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐานและสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาได้ (2) ธุรกิจการผลิตเครื่องมืออุปกรณ์การแพทย์ และอุปกรณ์อัจฉริยะด้านสุขภาพ สำหรับผู้บริโภคกลุ่มสูงอายุที่ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพ (3) ธุรกิจเครื่องสำอางและเครื่องบำรุงผิว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องสำอางและเครื่องบำรุงผิวที่ผลิตจากวัตถุดิบที่มีคุณภาพ รวมทั้งพืชพรรณธรรมชาติที่จะไม่ก่อให้เกิดผลทางเคมีและเป็นประโยชน์ในด้านอาชีวอนามัย
การก่อสร้างอาคารและงานก่อสร้างเฉพาะทาง	120,391	1,033,752	เน้นการออกแบบก่อสร้างอาคารที่พักอาศัยและการสถาปัตยกรรมภายในที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุในเชิงอารยสถาปัตย์ อาทิ การออกแบบห้องพักที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว และให้ความสำคัญกับความปลอดภัยหรือการลดโอกาสในการเกิดอุบัติเหตุ และการบาดเจ็บในชีวิตประจำวัน
กิจกรรมที่เกี่ยวกับคลังสินค้า และกิจกรรมสนับสนุนการขนส่ง	7,184	123,386	เน้นธุรกิจการขนส่งสินค้า (Delivery) รวมถึงลักษณะการบรรจุหีบห่อที่ตอบโจทย์ความสะดวกสบายให้กับผู้สูงอายุได้อย่างดี ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจอาหารเดลิเวอรี่ ธุรกิจรับส่งของ รับส่งอาหาร รับส่งเสื้อผ้าไปซักรีด หรือการออกแบบพัฒนาหีบห่อที่มีน้ำหนักเบา สังเกตเห็นรายละเอียดได้ง่าย ทนทานแต่แะง่าย และพกพาสะดวกคล่องตัว เป็นต้น
ที่พักแรม	31,311	294,054	ทั้งในประเภทที่พักแรมแบบระยะสั้น โรงแรม รีสอร์ท และห้องชุด เกสต์เฮาส์ โฮมสเคย์ และที่พักในมิกซ์เชิงสัมผัสนวัตกรรมชุมชน ซึ่งตอบสนองการดำเนินชีวิตและวิถีความเป็นอยู่ในเชิง Wellness Medication
การบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม	330,875	963,275	เน้นธุรกิจร้านอาหาร ภัตตาคาร และการบริการด้านอาหารรูปแบบต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการความสะดวกสบาย มีพื้นที่กว้างขวางไม่เกิดความอึดอัด มีความเป็นส่วนตัว สำหรับการพบปะสังสรรค์
กิจกรรมงานสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม การทดสอบและวิเคราะห์ทางเทคนิค	12,873	137,808	อารยสถาปัตยกรรม (Universal Design) ที่เน้นการออกแบบทางสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม รวมทั้งบริการให้คำปรึกษาทางเทคนิคเฉพาะทางสำหรับการสร้างสรรค์ที่อยู่อาศัย เครื่องมือเครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันที่สอดคล้องกับสภาพทางกายภาพของผู้สูงอายุ

ประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจ	จำนวนวิสาหกิจ (กิจการ)	การจ้างงานวิสาหกิจ (คน)	โอกาสและความท้าทายของธุรกิจ
การวิจัยและพัฒนาเชิงวิทยาศาสตร์ และกิจกรรมทางวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอื่น ๆ	11,558	67,349	โดยเฉพาะในด้านการวิจัยและพัฒนาเชิงทดลองด้านวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและวิศวกรรม ซึ่งงานวิจัยและพัฒนา นับเป็นจุดเริ่มต้นในการคิดค้น วิเคราะห์ สังเคราะห์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั้งในด้านการอุปโภคและบริโภค ที่เน้นกลุ่มผู้บริโภคผู้สูงอายุโดยเฉพาะ
ตัวแทนธุรกิจการเดินทาง ธุรกิจจําหน่าย บริการสำรองและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	14,119	73,496	โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจจําหน่ายเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นการเดินทางที่มีกิจกรรมไม่หนักนัก ระยะทางไม่ไกล เน้นการดูแลสุขภาพ มุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกในด้านการเดินทาง รวมไปถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องประเภทอื่น ๆ อาทิ ที่พักอาศัย อาหารและภัตตาคาร และการบริการรับส่งจากสนามบิน เป็นต้น
การศึกษา	4,878	49,191	ให้ความสำคัญกับธุรกิจบริการด้านศึกษาในลักษณะการสอนภาษาต่างประเทศ การสอนศิลปะ การละครหรือดนตรี การเรียนรู้หรือการฝึกเฉพาะทาง ซึ่งสนับสนุนกิจกรรมเชิงสันถนาการแก่ผู้สูงอายุที่มีเวลาว่าง ต้องการกิจกรรมที่ผ่อนคลาย รวมทั้งงานอดิเรกที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย
กิจกรรมด้านสุขภาพของมนุษย์	4,154	61,876	ธุรกิจในกลุ่มโรงพยาบาล กิจกรรมด้านสุขภาพของมนุษย์ ภายใต้อาชีพบำบัดห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ และโดยเฉพาะธุรกิจด้าน Wellness อาทิ ธุรกิจสปาและความงาม ธุรกิจบริการนวดสุขภาพ ซึ่งนับเป็นธุรกิจบริการที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุและยังเป็นธุรกิจที่ประเทศไทยมีศักยภาพทั้งในด้านทักษะฝีมือและการให้บริการ
กิจกรรมการดูแลสุขภาพในสถานที่ที่มีที่พักและมีคนดูแลประจำ	339	2,088	เน้นกลุ่มธุรกิจการดูแลสุขภาพในสถานที่ที่มีที่พักและมีคนดูแลประจำสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงเนิร์สซิงโฮมที่ได้มาตรฐาน สามารถไว้วางใจได้ ดูแลโดยผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องให้ความสำคัญกับมาตรฐานด้านฝีมือแรงงานและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของผู้ให้บริการ
กิจกรรมสังคมสงเคราะห์โดยไม่มีที่พักอาศัย	240	1,381	เน้นกลุ่มธุรกิจย่อยประเภทกิจกรรมสังคมสงเคราะห์โดยไม่มีที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ
กิจกรรมด้านการกีฬา ความบันเทิงและนันทนาการ	18,355	61,277	เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรงและสุขภาพจิตแจ่มใส เบิกบาน ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ด้วยวิธีการออกกำลังกาย หรืองานดนตรีและความบันเทิงอื่น ๆ ดังนั้น ธุรกิจให้บริการสถานที่ออกกำลังกายและความบันเทิง อาทิ ธุรกิจฟิตเนสหรือลานสุขภาพ ลานลีลาศ คอนเสิร์ต ละครเวที จึงสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างทั่วถึง
การบริการอื่น ๆ ส่วนบุคคล	208,138	367,897	เน้นกลุ่มธุรกิจการให้บริการด้านสุขภาพที่ไม่ใช่การกีฬา ได้แก่ ธุรกิจดูแลสุขภาพ ความงาม เวชศาสตร์ชะลอวัยทั้งในด้านการให้บริการและการจัดหาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ ธุรกิจเครื่องสำอางเครื่องบำรุงผิว โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นการใช้วัตถุดิบและสารสกัดจากธรรมชาติ และผลิตภัณฑ์ประเภทออร์แกนิก ธุรกิจผลิตภัณฑ์ทางการเงินสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งในส่วนของผลิตภัณฑ์ทางการเงินเพื่อออมทรัพย์และผลิตภัณฑ์ทางการเงินเพื่อลงทุนสำหรับครอบครัวรุ่นต่อไป เป็นต้น